

Tvisten om ett laxfiske i Torne socken på 1500-talet

Henrik Larsson i Vojakkala mot Lasse Olssons i Pörtesnäs anförvanter

Per-Olof Snell

Det rika laxfisket i Torne älv beskrivs av Olaus Magnus som sommaren 1519 besökte Torne socken. Han skriver sålunda: *Knappast någonstades i hela Europa finner man ett rikare laxfiske än i Bottniska havet upp emot Lappland [...] det är en skön syn att här se laxarna, likt krigare i glimmande vapenskrud, mitt i solgasset gå upp från havet mot strömmen, helst då de följa efter varandra i så stor mängd, att även vattnet högst uppe i bergen får byte till övers för dem, som fiska där [...] Jag har ju sjelv på Bottens kust längst i norr nära Torneå vid tiden för sommarsolståndet sett, hur man fångade och drog upp ur vattnet en så stor mängd lax, att de starkaste nät brusto under tyngden.*

Liggande på en smal landremsa omgiven av älvens två armar, har Olaus Magnus placerat *Tornö* där marknadsplatsen finns, och på *Björkön* står sockenkyrkan. Fiskare drar in ett notvarp fullt med fisk och på stränderna ligger laxtunnor och travar av fisk - *Berenfisk* och *finska gäddor* - som fångats i lappmarken och vid Västerhavet innan de av birkarlarna fraktats till Torne för att säljas.¹ Olaus Magnus teckning antyder att kolkfiske vid denna tid bedrevs vid Suensaari. Kolkdragning utfördes dels med notvarp mitt i älven men också med strandnot. Även karsinafiske benämns tidvis kolkfiske då karsinan avfiskas med not och

¹ Berenfisk avser torkad fisk från Berenshavet – del av Norra Ishavet – eller Västerhavet som det också benämndes.

den fångstmetoden finns också omnämnd på 1500-talet. Johannes Bureus skriver i Sumlen efter sin resa till Norrland 1601: *I Torne fiskia the medh Laxkolk fast annorlunda än någhor annorstädz i Sverige eller finland, med 150 famnar laxnät triggefall, med 2 båtar 3 hion i hv. Tera och ro medh kolken alt om kring, thet föraste the orka i Torne och Kims älvar är bäste laxefiske i hela Norlanden.* Bureus beskriver det konventionella kolkfisket i strömfåran som då synes ha dominerat och som fortfarande bedrivs på Karungiträsket.

Kolkfiske i Karungi på 1950-talet. På bild Pentti Myllymäki. Foto Pentti Myllymäki

Strandnotfiske i Pekanpää. Foto Pentti Lauri

Koloniseringen av Tornedalen

Det rika laxfisket i Torne älv uppges tidigt ha lockat fångstmän från Sydfinland och Hälsingland då lax i stora mängder mellan Eskilsdagen den 12 juni och Jacobsdagen den 25 juli steg upp mot lekplatserna i älvens källflöden. För 1000 år sedan mynnade älven ännu i en bred vik i Bottenhavet som sträckte sig upp mot Vojakkala. Tidigt torde ypperliga lägen för notfiske ha skapats där älven mynnade vid Oravaisensaari. Landhöjningen gjorde senare området mellan Suensaari och Kiviranta till det fiskrikaste i socknen. Besökande fångstmän, som hävdade fisken i älven under högsäsongen, torde med tiden ha blivit ortsbundna och man kan förmoda att Oravaisensaari och Suensaari koloniserats i slutet av 1200-talet. Fiskets omfattning, samt den tidiga bosättningen, vet vi lite om före Gustav Vasas tid. Knapphändigt källorna antyder dock att förutom kyrkan också stormän från Svealand och Tavastland ägde fisken i älven på 1300-talet.

Efter Nöteborgsfreden 1323, då gränsdragningen på Nordkalotten ännu var oklar, startade svenskarna under ledning av ärkebiskop Olof Björnsson en snabb kolonisering av Norrbotten för att visa att området norr om Bottenviken ingick i det svenska riket. Lule älvdal inmutades av ärkebiskopen och stormän från Hälsingland. För att främja kolonisationen fördelade ärkebiskopen områden till enskilda personer. Förutom rätt till fisket i älvarna fick stormännen också rätt att till nybyggare upplåta jordområden. Riksdrotsen Nils Asbjörn Sparre, som intresserade sig för Pite älvdal, uppges ha sänt bönder från sina gods i södra Sverige för att börja uppodla sina donationer i Norrbotten. Han synes också ha intresserat sig för Tornedalen som tidigare hört under Åbo stift och först koloniserats från Finland. Den svenska kolonisationen var troligen orsaken till att kyrkan på Björkö anlades som alternativ till den äldre sockenkyrkan i Kemi.

Birkarlar bosatte sig tidigt på strategiska platser längs Torneälven som var kommunikationsleden mot lappmarken och Västerhavet. Oravaisensaari, som ännu på 1400-talet var nåbar med segelskutor, hade ett synnerligen gynnsamt läge. Närheten till marknadsplatserna i Hietaniemi och Tornehamn, samt till lappmarken för uppköp av skinn, hudar och fisk, torde vara förklaringen till att de två mäktigaste birkarlarna – Henrik Larsson och Nils Oravainen – bodde på Oravaisensaari i Vojakkala när den första bågalängden upprättas 1539.

Vid arkeologiska utgrävningar av en bosättning på Oravaisensaari har ett stort antal fynd gjorts som visar att holmen tidigt varit bebyggd. Man fann bland annat 500 mynt från Erik av Pommerns tid (1382-1459) och en bronsbroch som kunde dateras till Vikingatiden. På storbondegården som utgrävdes synes man inte bara ha haft kontakter uppåt älvdalen och lappmarkerna utan också med Centraleuropa och Ryssland. Vilka de tidigaste bosättarna var är dock okänt.

Det tidiga laxfisket i Torne älv

John Granlund har i sin expose över laxfisket i Torne älv antytt att det varaktigt var ockuperat österifrån redan före svensk kolonisation i början av 1300-talet.² Fogden Magnus Kase på Tavastehus, och Magnus Knutsson på Aspenäs i Uppland, uppges ha haft laxfisken i Torne. Aspenäsättens koppling till Torne socken har dock inte kunnat styrkas. Möjligen har Granlund felaktigt tolkat uppgiften från råfstetinget i Torne den 29 juni 1386 då underlagmannen i Norrbotten Peter Djäken tilldömde Catarina Magnusdotter den *laxforsen som finns uti Torne*.³ Någon koppling till Aspenässläkten finns inte men däremot var Catarinas mor halvsyster till Nils Asbjörn Sparre med intressen kring Piteälven. Samma familj i högaristokratin hade möjligen intressen också i Torneälven.

Att bönder, läntagare och kyrkan innehade laxfisken i Norrbotten anges i flera urkunder. En undervisning om floder och laxfisken i Väster- och Österbotten, som upprättats för Christina Nilsdotter Gyllenstierna efter hennes förste make - Sten Sture d.y. - visar att hon innehar ett laxfisket i Piteälv.⁴ Samtidigt nämns att ärkebiskopen och kungen innehar var sin hälft av laxfisket i Luleälv. Kalixälv brukas av bönder medan Kengisforsen innehas av birkarlar. Fisket i Torneälv uppges innehas av bönder bortsett från Korpikylä som tillhör kungen. Möjligen avsåg fisket i Korpikylä den laxfors – Matkakoski – som Catarina Magnusdotter tilldelats 1386 och som kungen lagt beslag på efter reduktionen.

Rättsakter från 1400-talet visar att intressenter i Torneälv fanns såväl i Sverige som i södra Finland. Strödda räkenskaper för Stockholms stad anger 1470 att Anders Jonsson uppburit 5 mark av Henrik laxekarl för guvernörens andel i Torne. Möjligen var Henrik laxekarl identisk med Henrik Nilsson i Suensaari som den 25 oktober 1475 omtalas i Stockholms stads tänkebok då borgaren Peter Brun i Ulfsby [Björneborg] krävde Henrik Nilsson i Suensaari på ersättning utlovad till Henrik Pilt. Henrik Nilsson visade med brev och vittnesstöd av Olof Henriksson att han tidigt haft andelar i Torne socken och nekade till att bemöta Peter Bruns påståenden utan bad honom ta upp ärendet i Åbo. Troligen rörde tvisten en andel i laxfisket i Torne som Henrik Nilsson inte ansåg sig behöva redogöra för i Stockholm, då han hade brev på fisket som torde ha erhållits då det ännu var under finsk jurisdiktion, varför han hänvisade den klagande till rätten i Åbo.

Den tyske rådman Engelke Frowenloff, som var kämnär i Stockholm från 1440 fram till sin död 1460, innehade en halv laxkolk i Torne som änkan sålde till Hans Larsson - *Hanis Laurensen* - från Björnsbyn i Lule socken. Enligt

² John Granlund, *Laxfiske i Tornedalen*, Norrbottens Museum, Årsbok 1969, s. 155-198.

³ Hans Gilllingstam, *Vem var fru Catherine Magnusdotter 1386?*, Släktforskarnas årsbok 2006, s. 253-256.

⁴ RA, Strödda Kamerala handlingar 61:3, 6202-24.

Stockholms stads Jordebok gifte sig *Hanis* 1464 med änkan *Kadrina Ingesdotter* i Stockholm. Tänkeboken för Stockholm anger den 4 september 1482 att Erik Nilsson i Piteå, Mats Eriksson i Måttsund, Nils Nilsson i Persön och Östen i Bensbyn vittnade att framlidne Hans Larsson i Björnsbyn gav sin kära hustru Katarina och deras barn en halv kolk laxfiske beläget i Torne. Fisket synes sedan ha bedrivits av Tydeke Hansson under 6 år. Den 18 augusti 1488 upplät Lars Hansson i Björnsbyn i Luleå socken med brodern Inge Hansson till hustru Katarina - Hans Larssons änka - alla arvedelar som tillfallit dem i Stockholm. samtidigt som de behöll alla arvedelar i Norrbotten inklusive laxfisket i Torneå.

Från mitten av 1500-talet börjar uppgifter om fisket skymta i längderna. Laxfisket synes vid denna tid endast ha bedrivits med not. 1560 uppges fisket i Vojakkala bedrivs med 20 notar, vid Suensaari brukar Ortsbor 6 notar och en not brukas av 9 bönder från Lule socken. 1564 upptas 21 notar i Vojakkala, 7 i Suensaari medan en not uppges brukas av Lulebor *vid Vojakkala och Suensaari*. Fiskelängden 1582 uppger att de lotter Luleborna haft i tre kolkar vid Suensaari, för vilka de lämnat var femte fisk i skatt, genom köp och arv övergått till Torneborna vars taxa höjdes med 1 ½ tunna lax. Uppgift saknas dock om vilka Lulebor som fiskade i Torne och när fiskena förvärvats och till vilka de avyttrats. Alla Lulebornas kolkvarp i Svensare synes dock inte ha avyttrats 1582. På rådstugan i Stockholm 1601, vid Torne häradsrätt 1614, vid Svea Hovrätt 1615 berörs ett kolkvarp som ännu 1697 tvistas om vid häradstinget i Nedertorneå. Kolkvarpet hade av länsmannen i Torne Israel Eskilsson år 1597 förvärvat av arvingarna till Lulelänsmannen Henrik Ersson i Rutvik. Man släppte uppenbarligen ogärna ifrån sig rätten till laxfisken.

Henrich i Woykala

Henrik Larsson upptas 1539 i Vojakkala och när den första jordeboken upprättas i Västerbotten 1543 skattar han för den största gården i socknen med 33 kor och 1 pundland åker och 80 lass äng inom gårdsgärdet. Henrik Larsson synes genom att handla och uppbära skatt i lappmarken ha skapat en ansenlig förmögenhet. Scheffreus skriver i Lapponia: *Denne Henrik Larsson var utan tvivel den förnämste av birkarlarna på konung Gustavs tid*. Att han skiljde sig från allmogen antyds av att han använde signet och att de svenskspråkiga sönerna som kom att verka som handelsmän, skeppare och tolkar blev makthavare i socknen; Clemens blev länsman medan Josep och Lars blev lappfogdar.

Fram till mitten av 1500-talet hade birkarlarna i Torne svarat för huvuddelen av skatteuppbörden och handeln i Torne, Varanger och Kemi lappmarker. Tornebirkarlarna som uppbar två tredjedelar av skatten i Kemi lappmark försökte på 1540-talet ta över hela lappmarken. Sedan Henrik Larsson med våld hindrat Kemiborna att driva handel klagade de hos Kungl. Maj:t. vilket ledde till

att kung Gustaf i ett brev den 27 augusti 1547 förbjöd *Henrick i Woikala att göra Kemiborna hinder platz och förfong*. Då uppmaningen inte åttlyddes krävde kungen den 3 juni 1551 i ett brev till *Henrick i Woikala, Oluff Anundson och flera birkarlar uti Tornöo socken att de med det första skall komma hit till oss och giva eder ursäkt emot förbemälda klagomål och om ni har något brev eller bevis på att Kemiborna inte har så god rätt till att söka deras fördel i lappmarken som ni kan ha då vill vi att ni sådana brev och bevis med er till oss skall ha så vi förskaffa att er skall ske det rätt och skäligt är på båda sidor*.

Kungen lät samtidigt fogden Lasse Olsson bege sig till Torne och sända *Henrick i Woikala och Oluff Anundson* väl förvarade till Stockholm om de inte skulle lyda. Henrik Larsson skänkte 1554 kungen 10 mårds skinn och uppbördslängden anger vidare: *Det Henrich Larson i Wåykall uti Torne socken gav Kungl. Maj:t för han skulle bli kvar besitten uppå sitt hemman förtogs ungerskt gull 34 st, korsuttrar 3 st, guldringar 2 st*. Att Henrik Larsson på detta sätt ursäktats och sluppit resan söderut framgår av ett brev kungen med egen hand skrivit på Västerås slott den 3 oktober 1554 efter att av fogden i Västerbotten Jöns Håkansson ha mottagit 50 Ungerska gyllen *utav vår undersåte benämnd Henrik Larsson i Woykala vilken vi av synnerlig gunst och nåde efterlåtit hava att bliva uti Norrbotten boende ändock han till Stockholm förordnat var*.⁵ Ett fragment i Danica antyder att uppbörden i lappmarkerna innan 1554 upptagits av Henrik Larsson och Olof Anundsson. Möjligen var det tvisten med Kemiborna som gjorde att de två diskvalificerades då Olof Henriksson i Niemis 1554 utsågs till den förste fogden över dessa lappmarker.

Henrik Larssons maktposition antyds av att han på sin gård i mitten av 1500-talet besöktes av fogdar, lagmän, kyrkans män och birkarlar från Pite och Lule socken. Birkarlen Lasse Olsson i Pörtesnäs pantsatte 1554 ett laxfiske i Torne till Henrik Larsson för 100 mark. Pantsättningen gjordes upp på Henrik Larssons gård i närvaro av Lasse Olsson, kyrkoherden Anders Hansson i Pite, birkarlarna Ture i Rutvik och Olof Nilsson i Pite varav den senare då synes ha utsetts till lappfogde i Torne och Västersjö lappmarker. Efter pantsättningen for Henrik Larssons son Josep med de som uppburit pengarna till tinget där ett brev skrevs som nämndemannen *Henrik Laffue* i Laivaniemi bevittnade.

Pantsättningen, som var ett led i försäljningen, blev föremål för en omfattande rättsprocess då fisket ursprungligen tillhört Lasse Olssons hustrus släkt. Fisket som även omfattat jord benämns i rättsakterna olika: lagläsaren Mårten Larsson skriver – *laxvatten och äng i Torne*, Knut Ingesson – *laxfiske samt åker och äng i Torne socken*, kyrkoherde Anders Hansson – *ägodel och laxfiske*, Ture Bielke – *kolkvarp vid Vojakkala*, Jacob Teit vid Erik XIVs nämnd – *laxfiske, cullavesi*

⁵ En Ungersk Gyllen var 1554 värd drygt 2 daler. 50 Ungerska gyllen motsvarar drygt hundra daler eller 400 mark för vilket man kunde köpa 25 kor. Årslönen för en fogde var då 60 mark och för en dräng 6 mark.

eller kolkvarp. Skrivningen visar att förutom kolkvarpet även mark ingått i panten. Hälsingelagen som stipulerade *Den äger vatten som äger land* antyder att kolkvarpen kan ha legat i anslutning till de ägor som pantsatts.

När köpet slutligen konfirmerades av underlagmannen 1563 hade Lasse Olsson erhållit totalt 170 mark. En process vid Stockholms rådhusrätt den 25 september 1544 ger en antydning om fiskets och jordens omfattning. Birkarlarna Olof Nilsson och Nils Olofsson i Piteå hade då drivit Herr Anders i Pite från det gods som legat hälften under prästbolet och hälften under kyrkan. Trots att Anders Johannis betalt 20 ungerska gyllen - 160 mark - för det halva kyrkohemmanet tvingades han överlämna det till Olof Nilsson.⁶ Hjälpgården 1553 visar att det hemman Olof Nilsson drev i Kyrkbyn födde 19 kor.

Den unge Josep Henriksson

Henrik Larsson, som upptas i längderna utan söner till och med 1556, står vid vintertinget den 5 februari 1554 först bland nämndemännen vilket antyder att han kan ha varit tolk och häradsdomare då pantsättningen ägde rum. 1557 har han avlidit och ersatts i bågälängden av Hans Henriksson medan änkan Karin svarar för tiondet. Bågaskatten 1559 upptar Hans Henriksson med en bror men 8 gråskinn lämnas i skatt vilket antyder att fler vuxna män finns på gården. För korntiondet samma år står Josep Henriksson. Henrik Larssons änka Karin synes ha ingått ett nytt gifte med Lars Persson - möjligen av släkten Drucken från Raumo - som 1561-1569 står för jordskatten och bågaskatten. Han upptas dessa år med två söner varefter Josep Henriksson därefter tidvis står för tiondet och synes agera husbonde.

Införseln av gods på skutor till Stockholm började år 1559 redovisas i Slottullängden.⁷ Josep Henriksson införde detta år på lappfogden Jöns Jönssons i Vojakkala skuta 24 tunnor lax, 2 skeppund berenfisk, 1 skeppund finska gäddor, och 10 lispund abborrar.⁸ Medfraktare var Jöns Henriksson Kouri i Vojakkala och prosten i norra prosteriet Erik Olsson i Kalix. 1560 uppförs Josep som skeppare tillsammans med grannen i Vojakkala Lasse Jönsson *Äijen* när de inför 48 tunnor lax, 1 ½ skpp berenfisk, 10 lp rockor, 8 lp lappgäddor, 16 stycken spickelaxar och 10 kalvskinn.⁹

⁶ RA, Stockholms Stads Tänkebok, 1544, vol. II:1, sid. 23.

⁷ RA Lokala Tullräkenskaper för Stockholm, LTR 305, 1559, s.83, LTR 307, 1560, s. 80.

⁸ Jöns Jönsson *Eijanpoikas* hemman delades på 1540-talet mellan sönerna Jöns, Lars och Olof, Deras tillnamn skrevs *Äijen*, *Äijelen*, *Äijelson*. Hemmansägaren som på 1600-talet var bårdskårare gav det nya namnet *Puoskari*.

⁹ Laxtunnan om 118 liter vägde 120 kg och innehöll filéer av 20 laxar. Skeppund = 170 kg, lispund = 8.5 kg.

1800
 Jens Jönsson, Torne
 Lax _____ 2 lofter
 Brunnfisk _____ 10 lb
 Finska godset _____ 1½ skopp mör
 Gångfisk _____ 1 skopp mör
 Josef Hindingson
 Lax _____ 2 lofter
 Brunnfisk _____ 2 skopp mör
 Finska godset _____ 1 skopp mör
 Ålbörva _____ 10 lb
 Jöns Hindingson
 Lax _____ 16 + 20
 Brunnfisk _____ 1½ skopp mör
 Korbr _____ 10 lb
 Lax Herenik _____ 13 + 20
 Brunnfisk _____ 5 lb
 Finska godset _____ 9 lb
 Gångfisk _____ 4 lb

Avsnitt ur slottullängden i Stockholm 1559

Lasse Olsson besökte åter Vojakkala i början av 1563 i sällskap med Herr Anders i Pite och länsmanen Olof Nilsson i Vestansundet i Pite i avsikt att uppnå en förlikning kring det pantsatta laxfisket, men det slutade med att Lasse Olsson istället av Hustru Karin tog ytterligare 40 mark och en tunna lax, värd cirka 30 mark, varefter han bad underlagmannen Mårten Larsson ge Karin eller sonen Josep brev på jorden och fisket.¹⁰ Fastebrevet torde ha utfärdats vid vintertinget i Torne socken den 28 januari 1563 då Mårten Larsson tilträtt som underlagman och Joseps handelskollega Lasse Jönsson Äijen verkade som häradsdomare.

¹⁰ Mårten Larsson var underlagman 1563-1564 och 1567-1569.

Våren 1563 startar Josep Henriksson fisket för tidigt på säsongen och döms vid sommaringet den 16 juli till 40 mark i böter för *förfiske* samt 40 mark för att ha dragit ett kolkvarp i förbud. Grannen Lasse Jönsson *Äijen* fick också böta för förfiske. Josep, som redan vid sommaringet 1562 fått böta 10 mark för mökränkan, fick vid sommaringet 1563 böta för lönskaläge vilket inte hindrade honom från att vid sommaringet 1564 åter dömas för samma brott. Fisket 1563 var lyckat för Josep Henriksson och Jöns Jönsson som enligt Slottstullängden i augusti 1563 inför 85 tunnor lax, 6 ½ skeppund gäddor, 4 lispund rockor, 7 lispund sälspäck, 11 lispund sik, 11 lispund abborre och 560 gråskinn.

Twisten med Lasse Olssons i Pörtesnäs och hans släktingar

Efter det att Josep Henriksson fått brev på laxfisket och jorden i Torne socken uppvaktade Lasse Olssons släktingar våren 1563 lagmannen i Norrland riddaren Ture Bielke i Uppsala med skrivelser. Jacob Andersson Grubb i Ume skriver att Lasse Olsson i Pörtesnäs, som är gift med salig Lasse Larssons i Uppsala syster, skall ha köpt Lasse Larssons, hans bror Nils och syster Karins, gift med rådmannen Lille Jöns Andersson i Stockholm, arvedel i Torne. Sedan skall han ha sålt den till Henrik Larsson när Jöns Håkansson var fogde i Västerbotten.¹¹ När Jöns Håkansson meddelat Grubb detta ombads han att inte ge något brev på fisket utan enbart låta det bli pantsatt. Sedan hade emellertid Mårten Larsson, när han blev underlagman, gett Henrik Larssons hustru Karin brev på samma laxvatten och äng. Grubb menade att det var orätt att *ett systerbarn i Pite från slakten sålt bort tre bröders del i Torne de andra systerbarnen ovetande som är hans hustru med sina bröder Hans Gammal, Lasse Gammal och Hindrek Skreddares hustru*. Grubb begär därför att Bielke skall skipa rätt i detta ärende.

Den 11 februari 1563 skriver fogden över Lule gård och Torne distrikt Knut Ingesson, som är gift med en dotter till Jacob Grubb, att hans *swäres morsyster* Lasse Olssons hustru Birgitta – torde vara *swäres morsysterdotter* - har pantsatt ett laxfiske med åker och äng i Torne socken till Henrik Larsson i Torne för etthundra mark. Åtta år senare skall hennes man Lasse Olsson i Pörtesnäs i Pite socken ha åkt till Henrik Larssons änka Hustru Karen i Vojakkala och tagit 40 mark örtugar och en tunna lax samt bett Mårten Larsson ge henne brev på samma fiske och jord. Knut Ingesson hävdar dock att fisket och jorden aldrig erbjöds till hans svärmor som var närmaste arvinge till samma gods. Det skall inte heller ha blivit uppbudet på tre ting som lagen föreskriver. Knut Ingesson vill därför själv bli besutten på samma gods där han är beredd att svara för skatt och skuld. Vidare menar han att Hustru Karin förutom detta fiske och jord har väl så mycket som två kan klara sig på med både jord och fiskevatten varför han kräver att få lösa ut henne.

¹¹ Jöns Håkansson var fogde 1545-1554.

Den 13 februari 1563 skriver kyrkoherden Anders Hansson i Pite till Ture Bielke att svärfadern Lasse Olsson i Pörtesnäs, vars hustru är salig Lasse Larssons i Uppsala och Lille Jöns i Stockholm Hustru Karins syster, låtit Henrik Larsson i Vojakkala och hans efterleverska få någon ägodel och laxfiske i Torne socken till en behaglig tid. Hustru Karin skall sedan ha tagit lagmansdombrev på samma köp och påstått att det blivit lagståndet och lagbundet vilket aldrig skett. Något så tanklöst som att skilja en sådan ägodel från sina barn till en obördig utan att vara i nöd eller trångmål skulle hans svärfar aldrig göra och han har inte heller någon gång samtyckt till ett sådant brev enligt Anders Hansson. Inte heller hans hustru eller hennes syskon har samtyckt till försäljningen. Han vill därför att Ture Bielke underkänner dombrevet.

Jacob Teit i Erik XIVs nämnd skriver den 8 september 1563 till Ture Bielke att Josep Henriksson från Vojakkala på Stockholms rådstuga den 7 september 1563 gett tillkänna att Herr Anders i Pite med sina anförvanter klandrat honom för ett fiske i Torne socken. Josep hade med lagliga bevis betygat att han hade laga fång på berörda *Cullavesi* eller kolkvarp och ville därför att nämnden skulle ge honom stadfästelsebrev på fisket. De klagande har enligt Teit inte sökt sin rätt utan har under lång tid förhalat och fördröjt processen rörande köpet. Henrik Larsson skall ha gett ut pengar för fisket men inte kunnat avsluta köpet. Sedan hade Henrik Larssons arvingar med stora skänker och gåvor till Lasse Olsson fått frihet mot ytterligare tilltal varefter de lagt ner kostnader på att fisket skulle bli gagneligare än det någonsin tidigare varit. Vidare nämner Teit att släktingar till Herr Anders genom sin förhalning gjort att Joseps far inte kunnat begära stadfästelsebrev. Eftersom ingen arvinge i laglig tid appellerat till rätten ansåg Teit att de inte heller kunde stämma Josep Henriksson till någon högre dom. Därför begärde rätten i Stockholm att ädle och välborne Herr Ture Pedersson Bielke Riddare till Salesta Lagman i Norrlanden skulle döma i denna sak.

Den 13 september 1563 skriver Hans och Lasse Gammal samt Jacob Andersson i Grubbe, som då är i Stockholm för att ställa Josep Henriksson inför rätta, ett brev till Ture Bielke. De vill att han skall hjälpa dem att återfå laxfisket som Henrik Larssons son tagit från dem under förespegling att hans far köpt fisket enligt Sveriges lag och uppbjudit det på tre ting vilket han inte kan bevisa. De hävdar åter att fisket bara pantsatts till behaglig tid. Lasse Olsson har också för dem uppgett att han aldrig gett något brev på fisket. Om något skrivits så har det skett honom ovetande vilket Ture Ersson i Rutvik, Olof Nilsson i Pite och Knut Ingesson som är fogde i Torne socken kan bedyra med sin ed. De uppger dock att Henrik Larsson i sin gård i Vojakkala gett Lasse Olsson pengarna och att Josep Henriksson innan de for hem till Pite sett till att det vid tinget skrevs ett brev i deras närvaro. Fisket blev dock aldrig hembjudet. Slutligen nämner de att de i torsdags lät stämma Josep Henriksson i kungens nämnd men att han i fredags stack sin kos och åkte till Uppsala för att hinna först till lagmannen och

Den 15 september 1563 skriver Ture Bielke till underlagmannen i Västerbotten Mårten Larsson att han i Uppsala förhört sig i saken mellan Lasse Olssons son Joen Larsson och Josep Henriksson i Vojakkala om *thet kolkewarp wijd Woijkala som Henrich i Woijkala* hade köpt av Lasse Olsson i Pörtesnäs.¹² Joen Larsson hade haft med sig ett öppet brev som Lasse Olsson själv hade utgivit i vilket han nekade till att ha sålt fisket utan påstod att det blivit pantsatt. Josep Henriksson hade dock ett brev där *Henrijch Laffue* i Raumo vittnar vid sin ed att de 100 mark som utgavs avsåg ett fullkomligt köp och inte var en pant och åberopar också Olof Nilsson i Pite som skulle ha varit vittne till detta.¹³ Vidare hade Josep uppvisat Mårten Larssons stadfästelsebrev på samma köp.

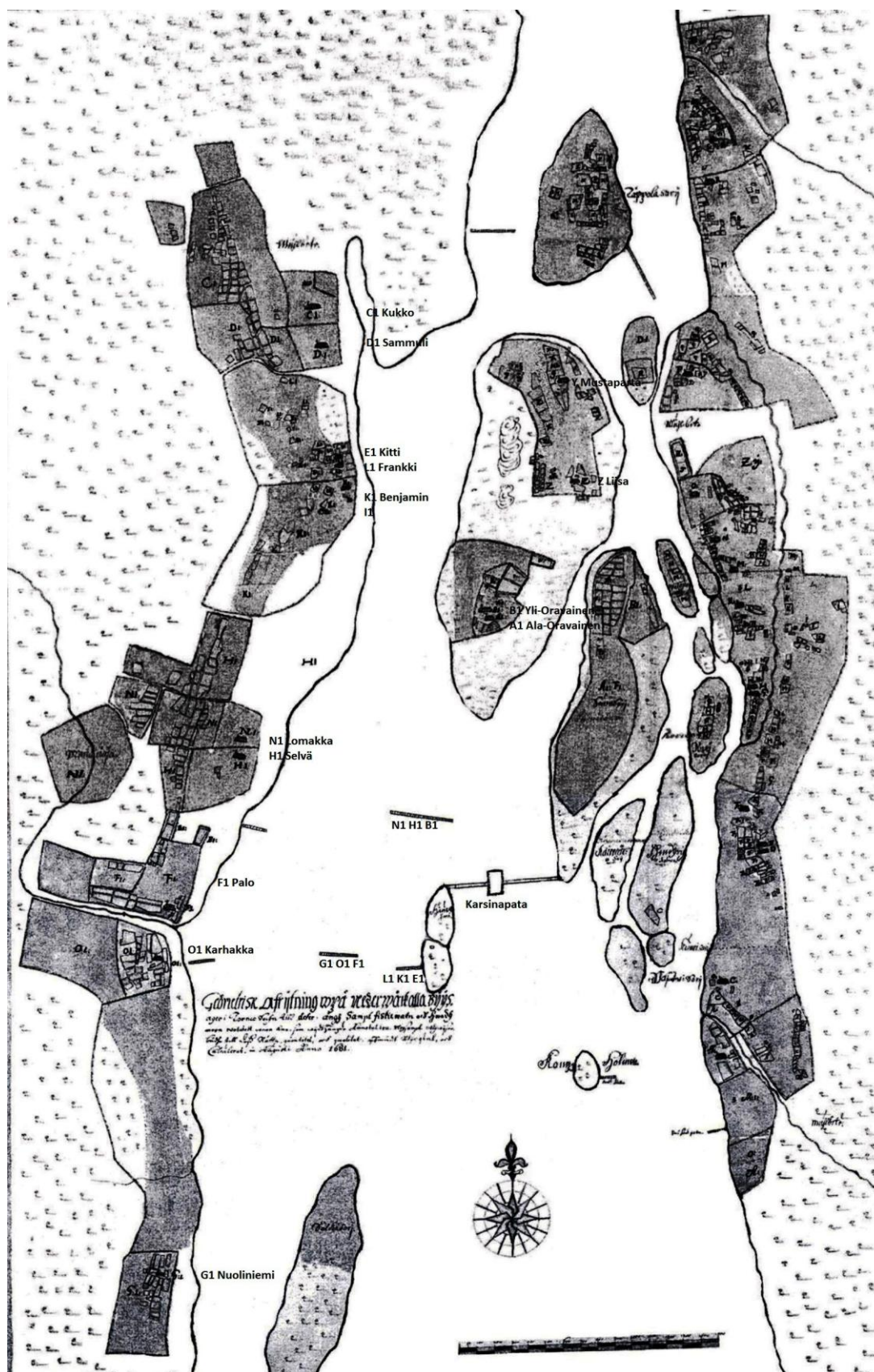
Ture Bielke skriver vidare att när hans tjänare Bengt Håkansson förliden vinter var i Västerbotten så skickade Knut Ingesson, Herr Ander i Pite och Jacob Andersson i Grubbe varsina brev till honom där de nekade till att kolken sålts till evärdlig ägo och att ingen av arvingarna eller bördemännen visste att det skett. Men Knut Ingesson kom ovetandes att bekänna att Lasse Olsson hade farit till Hustru Karin och tagit 40 mark och en tunna lax för samma jord av henne. Knut uppgav också att Lasse Olsson bett Mårten Larsson ge Hustru Karin eller hennes son Josep brev på samma jord och fiske. Vidare erkände Joen Larsson att Herr Anders i Pite och Olof Nilsson i Westansundet hade varit med Lasse Olsson till Vojakkala. Ture Bielke ansåg sig därför inte finna annat än att jorden och fisket sålts till ett fullkomligt köp eftersom Mårten Larsson ombetts att ge brev på köpet. Ture Bielke höll det också för troligt att Lasse Olssons hustru Birgitta gett sitt samtycke. Eftersom köpet varit oklandrat sedan Lasse Olsson fick sina pengar och Mårten Larsson gett sitt brev ansåg Ture Bielke med dem som satt i nämnden att det varit ett lagligt köp varför brev på jorden och fisket skulle ges.

Uppdelningen av Henrik Larssons hemman i Vojakkala

Enligt bågälängden 1570 är Josep Henriksson husbonde på stamhemmanet där han upptas med en bror. Året därpå upptas han med två bröder och redovisar hemmanet till Älvsborgs lösen där förmögenheten uppges till 1405 mark. På gården finns då 2 hästar, 12 kor, 2 oxar, 6 stutar, 11 får och 3 svin. När sommaring hålls den 22 juli 1572 står Josep Henriksson först bland nämndemännen vilket antyder att han då var tolk och upprätthöll häradsdomarposten. Trots detta döms han liksom året innan för lönskaläge. Han utses till fogde i Kemi lappmark 1574 och konfirmerar vid ett besök i Stockholm den 24 september 1574, tillsammans med kyrkoherden Eskil Andersson och Nils Oravainen, med sin fars signet en betalning från Västerbottensfogden.

¹² RA, Sandbergska samlingen KA FF, fol. 24822-24833, *Twist ang. rätten till en laxkolk med jord i Torne år 1563*.

¹³ Den 7 december 1554 kvitterar i Torne befallningsmannen över Varanger Olof Nilsson, som senare blir lappfogde i Torne lappmark, mottagna persedlar från Västerbottensfogden Lasse Olsson. Att lappfogden var identisk med birkarlen Olof Nilsson på gamla Kyrkobordet i Pite framgår av Västerbottens handlingar 1556:5. Han var bror till Anders Nicolai som var kyrkoherde i Torne 1561-1565 och far till ärkebiskopen Nicolai Olai.

Karta över Nedre Vojakkala 1681

Tiondelängden 1583 antyder att ägorna i Henrik Larssons hemman delats mellan bröderna. Clemet Henriksson finns på det blivande Mustaparta och Liisa betecknade Y och Z i kartan som ligger på den högst belägna delen av Oravaisensaari som troligen först befolkats. Josep finns på Kitti och Franki E1, L1 medan styvfadern Lasse Persson finns på Benjamin K1 och I1. Lasse Persson efterträds 1584 av Hustru Karin som året därpå följs av sonen Lars Henriksson. Det kan inte uteslutas, men förefaller mindre troligt, att Josep Henriksson uppfört sin gård på den mark som förvärvats av Lasse Olsson.

Clemet Henriksson dyker upp första gången i akterna 1575 då han döms till böter för lönskaläge. Han tecknar året därpå som birkarl, och även senare, ett bomärke som överensstämmer med faderns signet vilket antyder att han övertog stamhemmanet. 1599 finns på hans gård om 1 mantal 2 hästar, 9 kor och 2 kvigor. Han uppträder som tolk, är länsman och sänds i början av 1600-talet av socknen vid två tillfällen till Kungl. Maj:t, möjligen som riksdagsman, för att vädja om skattelättnader för socknen.

Lars Henriksson omnämns första gången 1579 då han bötfälls för mökränkning. Han blev landsköpman, skeppare samt fogde i Torne lappmark 1585 och i Kemi lappmark 1593-1595. En vidlyftig klagoskrift över fogden i Västerbotten Didrik Ruut, skriven med egen hand och adresserad till hertig Karl, visar att Lars Henriksson var väl bevandrad i det svenska språket.¹⁴ 1599 finns på hans hemman om 1 mantal 3 hästar, 12 kor, 2 oxar, 1 kviga, 1 tjur, 5 får och 2 svin. Vid häradstingen uppträdde han som tolk och 1614 fick han av Karl IX skattefrihet för gården i Vojakkala och förlänades Leppikari laxfiske.

Trots att Josep Henriksson var fogde i Kemi lappmark 1574-1581 och i Torne lappmark 1586-1588 var han en flitig gäst i domböckerna enligt vilka han i omgångar bötfälls för mökränkning och lönskaläge 1562, 1563, 1564, 1567, 1570 och 1572. Han är ogift 1579 då han åter döms för lönskaläge liksom 1582 då han får plikta för mökränkning. Med tanke på att han efterlämnade flera söner: Mats, Carl, Nils, Henrik, Josep, och möjligen även Lars, som blir husbonde på det blivande Sammuli, synes han ha hunnit med äktenskap trots sitt vidlyftiga leverne.

Äldste sonen Mats uppges vid roteringen 1637 vara född innan 1577. Brodern Josep, som blev husbonde på Innala i Nikkala, var född omkring 1582. Carl gifter sig med Elin Oravainen och blir husbonde på Palo - F1 - i Vojakkala samt borgare i Torneå. Henrik blir borgare i Torneå medan Nils slår sig ner i lappmarken. På Mats Josepssons hemman om 1 mantal finns det 1599: 4 hästar, 18 kor, 3 kvigor, 1 tjur, 5 får och 2 svin. Mats blev 1607 fogde i Kemi lappmark.

¹⁴ RA, Topografica, Ständernas besvär R5489, Allmogens besvär Västerbottens län, Torneå och Kalix socken Råneå och Luleå tingslag.

Han synes successivt ha försökt köpa ut brödernas andelar i hemmanet men skuldsatt sig vilket lett till att ägorna pantsattes och delvis försvann ur släkten.

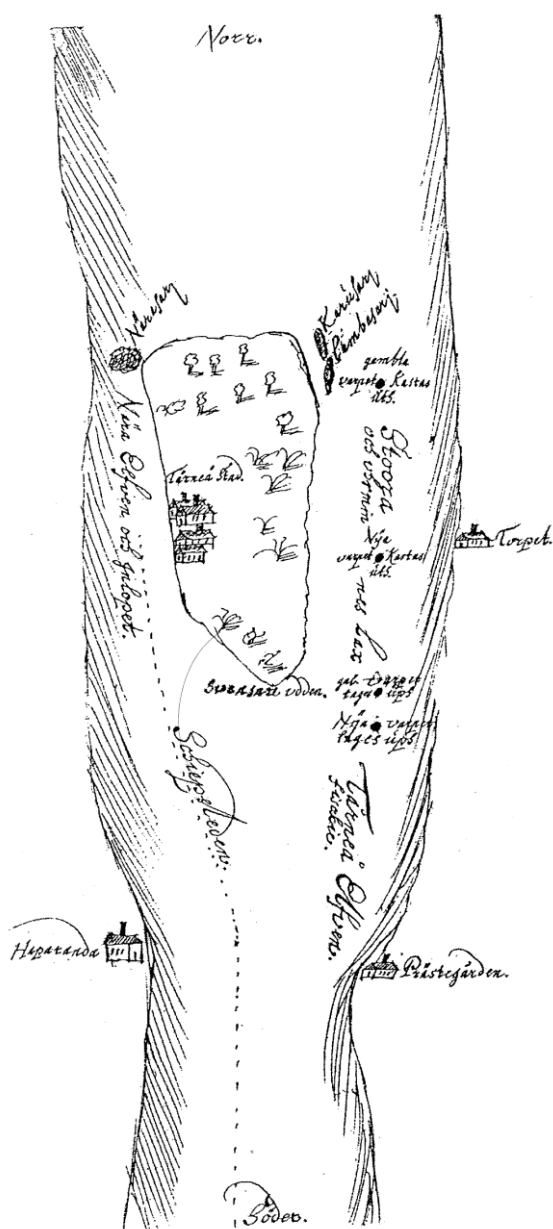
Försök till lokalisering av det förvärvade fisket och jorden

I rättsakterna som behandlar tvisten om laxvattnet och ängen anger lagman Sparre att de legat vid Vojakkala medan de tvistande enbart anger att det låg i Torne socken. Allt tyder på att det legat mellan Vojakkala och Suensaari. Kostnad uppges ha lagts ned för att göra fisket *perfektare och gagneligare än det tidigare varit*. Möjligen har bara näten förbättrats, men stenar och bråte kan också ha avlägsnats för att underlätta fisket med not som kan ha dragits i älven, i en karsina eller med strandnot vid en skattlagd äga. Fiskelängderna ger dock ingen upplysning om var omtvistat *Cullavesi* kan ha funnits.

Fram till slutet av 1500-talet var kolkfiske dominerande varefter strandpator börjar nämnas i akterna. När 1638-års laxfiskelängd upprättas redovisas 5 pator i älven men fisket i dem synes ha varit av blygsamt då taxan bara var 2 tunnor medan man för kolkarna i *Swensare* och *Kifuistranden* erlade 16 respektive 15 tunnor lax i stadga. Samtidigt var taxan i Nedre Vojakkala 3 tunnor lax. Antalet pator i älven hade vid en patusyn 1649 ökat till 83. I Vojakkala omnämns Mats Josepssons 45 famnar långa gamla pata mitt i älven från södra landet och Carl Josepssons pata sunnan ifrån fastlandet på 52 famnar. Det är förvånande att Mats Josepssons pata uppges vara gammal när den inte omnämns i 1638-års laxfiskelängd. Patan låg vid Patosaari strax söder om Selkäsaari och väster om Danskinsaari. Carl Josepssons pata låg 400 meter norr om Patosaari vid Selkäsaari. Troligen kom patufiske att ersätta tidigare kolkfiske i området.

1681-års karta över Nedre Vojakkala ger en god bild över det dåtida fisket. De flesta patorna torde inte ha funnits på 1500-talet då flera av gårdarna - Lomakka, Selvä, Palo, Karhakka och Nuoliniemi - ännu inte anlagts. Strandpatan söder om karsinapatan vid Haukisaari, betecknad L1, K1, E1, brukades av de hemman som ingått i Josep Henrikssons domäner. Ursprungligen skulle där kunna ha funnits ett varpställe eller en karsina. När Karsinapatan vid Haukisaari, som innehas av Oravainen, behandlas vid sommaringet 1681 uppges att den anlagts på 1500-talet. Det nämns samtidigt att det tidigare funnits ytterligare en karsinapata väster om Haukisaari, men öster om kungsådran, det vill säga i närheten av den med L1, K1, E1 betecknade strandpatan. Öster om Haukisaari finns Henriksholmen som utöver Kungsholmen är de enda holmar runt Oravaisensaari som har svenska namn och torde ha anknytning till Henrik Larsson. Kungsholmen kanske syftar på att där tidigt legat ett av kronan ägt fiske. Kartan visar sig vara måttmässigt tillförlitlig men det är oklart vart holmarna Haukisaari och Kungsholmen tagit vägen. De finns inte längre och har möjligen nöts bort av isgångar på 1700-talet.

Laxfisket öster om Torneå illustreras i en karta ritad i mitten av 1600-talet.¹⁵ Det gamla varpet - *i det uhrminnes laxfisket* – uppges kastas ut vid Lammassaari medan nya varpet kastas ut vid Torpet. Bägge varpen togs upp strax nedanför Svänsaröudden på den östra sidan av älven. Inget fiske synes vid denna tid ha bedrivits i *Nära Elfven* och skeppsleden in till Torneå. Skälet till att kolkvarpen flyttades längre ner från Kiviranta var den kraftiga isgången i älven 1641 som lett till att varpet *igenkastades med stora stenar så att inga nät kunde brukas utan fördes med strömmen mot dessa stenar och sönderslets*. Det nya varpet började därför läggas ut vid Torpet i Pudas där Torneå järnvägsstation ligger.

Laxfisket vid Svänsarön i mitten av 1600-talet.

¹⁵ RA, Utan känd proveniens. Karta nr 435 över laxfisket öster om Torneå stad 1600-talet.

1651 års fiskelängd namnger för första gången kolkarna vid Suensaari och då anges även huvudmännen för respektive kolk. Det i mitten av 1500-talet omtvistade fisket torde avse någon av nedanstående kolkar:

<u>Kolkar</u>	<u>Innehavare</u>
<i>Niemiskolcken</i>	Borgaren Hans Chore med sitt konsortium
<i>Lårffkolcken</i>	Borgaren Hans Hinderesson med sitt konsortium
<i>Tållakolcken</i>	Borgaren Anders Torfastsson
<i>Junckulakolcken</i>	Bonden Nils Håkansson Pyyny i Laivaniemi
<i>Bykolcken</i>	Borgaren Olof Konst och hans sällskap
<i>Påttakolcken</i>	Bonden Olof Eriksson med sitt konsortium
<i>Reckokolcken</i>	Borgaren Joseph Carlsson
<i>Borgarkolcken</i>	Staden

Vid kolkfisket krävdes flytnotar, som bestod av 250-300 meter långa laxnät, tillgång till båtar och roddare varför det troligen var de mest välbärgade bönderna i socknen som självständigt kunde bedriva denna typ av fiske. De mindre välbeställda torde ha gått samman för att gemensamt driva en kolk. När bågalängden upptecknas 1539 innehas de största gårdarna på Suensaari av Nils Jönsson på Junkkala - *Store Nils i Suensaari* - och Nils Jönsson på Lårff. Nils Jönsson Junkkala, som är länsman i socknen vid sin död 1561, följs av sonen Jöns Nilsson som är länsman i början av 1600-talet. Nils Jönsson Lårffs hemman innehas i slutet av 1500-talet av Lars Sigfridsson Lårff som är kaplan i socknen. När Suensaari exproprieras vid Torneå stads bildande synes ännu en hel laxkolk ägas av Junkkala som vid hemmanets inlösen får 200 daler för laxfisket medan Lårff enbart får 30 daler för sin andel. De övriga bönderna på ön får mellan 5 och 10 daler för sina andelar i fisket.

Möjligen har även Niemis och Tållakolken tidigare innehafts av hemman på Suensaari varifrån de avyttrats. Rättsakterna visar att lotter ur fisken pantsattes och utarrenderades i tolfte delar till borgare i staden och bönder i socknen. Tållakolken innehades tidigt av Nils Oravainen som överlät fisket på svärsonen Anders Torfastsson. Bykolken kan möjligen delvis ha ingått i det hemman som 1539 innehades av Nils Henriksson och senare börjar benämnas Konst. Borgarkolken tilldelades borgmästaren och rådmän som löneförmån.

Påttakolken, som 1651 har Olof Eriksson - son till fogdekarlen Erik Tomasson i Pudas - som huvudman, berörs i flera rättsakter. En tvist på rådstugan i Stockholm den 23 september 1601, mellan rådmannen Urban Mickelsson och Olof Anundsson i Torne, visar att länsmannen Israel Eskilsson i Torne av barnen till den 1596 avlidne länsmannen Henrik Ersson i Rutvik köpt ett laxfiske, som

var pantsatt till Urban för 102 daler.¹⁶ Troligen rörde det sig om den halva kolken Luleborna förvärvade i mitten av 1400-talet. Olof Anundsson på Armassaari som var gift med Israel Eskilssons änka och fogdekarlen Erik Thomasson i Pudas, som synes vara ingift i kyrkoherde Eskils Anderssons familj, tvistar i början av 1600-talet med kyrkoherdens änka om ängar i Pudas vilket antyder att arvskifte efter Herr Eskil och hans söner ännu inte gjorts och att rätten till Pudaskolken var oklar.

Clemet Matsson Kopparslagare från Alvik i Lule, som 1613 flyttat till Torne socken, där han synes ha gift sig med en dotter till Mårten Enevaldsson på Björkö, försökte återfå fisket som han menade hade sålts på felaktigt sätt av hans släktingar. Häradsrätten i Torne beslöt dock den 20 juli 1614 att fisket skulle tillhöra Israel Eskilssons barn. Trots att Lars Persson från Alvik och Clemet Matsson den 25 april 1615 drog upp ärendet vid Svea Hovrätt stod tidigare dom fast och fisket torde fortsatt ha kontrollerats av Daniel Israelsson som dog barnlös i slutet av 1630-talet varefter hans ägor i Pudas skingrades. Fisket som först torde ha administrerats av Erik Tomasson hade 1651 övergått till Olof Eriksson som efterträtt fadern i Pudas. Fisket pantsattes sedan hos Nils Oravainen och Jöns Mickelsson.

Vid häradstinget i Nedertorneå den 8 mars 1697 togs rätten till Påttakolken åter upp av före länsmannen Lars Clemetsson - sonson till lappfogden Lars Henriksson och son till borgaren Clemet Larsson samt dotterson till Clemet Larsson Kopparslagare. Den före länsmannen klagade på att rådmän Nils Oravainens och borgmästaren Jöns Mickelssons barn och arvingar innehade hela notvarpet. Trots att han styrkt sitt och Pudasbornas krav med gamla rättsakter och en resolution från landshövdingen hade han på rådstugan i Torneå inte kunnat bringa tvisten till ett slut. Det gick tyvärr inte bättre i häradsrätten som krävde att målet måste avslutas i rådstugurätten, där alla handlingar var inlagda, innan de skulle ta upp frågan. Något slut på tvisten synes inte ha nåtts.

Mycket tyder på att det laxfiske som pantsatts till Henrik Larsson i Vojakkala avsåg Reckokolken. Carin Henriksdotter i Torneå anger i en inlägga till Svea Hovrätt 1687 att Reckokolken - eller Rickokolken som den också benämns – *av urminnes hävd varit egendom under Vojakkala hemmanet och av barn efter barn, långa tider, förr än Torneå stad var funderad, ärvts och nyttjats*. Hon anger också att *gamla relationer giver vid handen att min morfar Carl Josepsson i Vojakkala genom arvsrätt possiderat fisket. Han lämnade efter sig åtta barn, av vilka den ene sonen, Josep benämnd, när Torneå inrättades blev*

¹⁶ Stockholm Stads Tänkeböcker, 1601-1602, vol.4, s. 108.

*borgare och rådman, och vid det tillfället jämte sin andel de andra syskonens utlöste så att han ägde hela Rekokolken.*¹⁷

När Svänsarön exproprierades för att bilda Torneå stad inlöstes 6 vinterlass ängsmark på ön av Mats Josepsson i Vojakkala för 15 daler. Möjligen ingick denna ängsmark och Rekokolken i köpet från Lasse Olsson i Pörtenäs. Efter Carls död 1627 inlöste sonen Josep Carlsson, som blev borgare och rådman i Torneå, sina sju syskons andelar och blev ägare av fisket. Efter hans död 1652 gick fisket i arv till hans son och dotter, vilka strax efter avled, varför änkan Karin Andersdotter Uhlstadia fick fisket i bakarv. Hon ingick nytt gifte med borgaren Abraham Abrahamsson från Haparanda som avled 1657 varefter hon 1659 gifte sig med prästsonen Israel Nilsson från Övertorneå. Sedan Israel Nilsson kommit på obestånd och sålt fisket till borgaren Mickel Bengtsson i Uhlå startade Vojakkalaarvingarna en process som avgjordes vid Svea Hovrätt 1687 och innebar att Rekokolken återfördes till Palohemmanet i Vojakkala.¹⁸

Vilka var de ursprungliga ägarna av det omtvistade fisket och jorden?

Enligt Jacob Andersson Grubb skall fisket ursprungligen ha tillhört tre bröder som efterlämnat nedanstående ättlingar vilka synes vara kusiner:

- 1) Hans Gammal, Nils Gammal, Jacob Grubbs hustru
- 2) Hindrek Skräddares hustru
- 3) Lars Larsson, Nils Larsson, Karin Larsdotter, Birgitta Larsdotter

Deras förfäder synes redan i början av 1400-talet ha varit ägare av laxkolken.

Britta Larsdotter och birkarlen Lasse Olsson i Pörtenäs i Piteå hade två söner. Mårten Larsson upptas efter 1560 på ett eget hemman och är nämndeman vid vintertinget i Pite 1563. Jon är kvar på stamhemmanet men både han och Mårten är döda 1566. Fadern synes avlida 1568 och änkan Birgitta Larsdotter försvinner ur längden 1569. Mårten efterträds av änkan Anna Olofsdotter som 1568 gift sig med Clemet Eriksson. Jon Larssons änka Karin skattar för 1017 mark till Älvsborgs lösen 1571 och sonen Erik tar 1578 över efter modern.

Anders Hansson - *Anders Johannis* - som var kyrkoherde i Pite 1544-1565 var gift med en dotter till Lasse Olsson. Anders Hanssons dotter Sara gifte sig med Olof Andersson Burman som var fogde över Lule och Pite lappmarker. Olof Burmans mor Elin Nilsson var syster till kyrkoherde Anders Nicolai i Piteå och lappfogden Olof Nilsson i Piteå. Olof Burmans dotter Elin gifte sig med Lasse Larsson i Pite som 1607-1608 var fogde över Torne lappmark innan han

¹⁷ Carin var dotter till Anna Carlsdotter och Henrik Mårtensson. Anna hade 1647 blivit änka efter Hans Chore och var 1649 gift med skepparen Henrik Mårtensson. Carin Henriksdotter var i sitt första gifte lierad med skepparen Per Persson Taro och ingick efter att han omkommit på resa från Reval nytt gifte med Nils Bäck.

¹⁸ RA Svea Hovrätt Huvudarkivet EVIa 2aa/408 (1687)

1609 blev fogde över Lule lappmark. Lasse Larssons far kyrkoherden i Pite lappmark Lars Olai var son till lappfogden Olof Nilsson i Öjebyn.

Lars Larsson utsågs till fogde på Uppsala gård - Uppsala slott - den 25 april 1537. Det som talar för att det rör sig om Birgittas bror är att Lasse Olsson från Pite 1537 levererade finska gäddor och lax till fogden på Uppsala gård. Räkenskaperna för Uppsala gård uppger 1546 att Lars Larsson blev av med befallningen 10 veckor efter nyåret. Räkenskaperna följande år behandlar Lars Larssons utestående fordringar som sista gången omnämns den 31 maj 1550 då *Olof Joensson på Lars Larssons vägnar som förr haver varit på Uppsala gård för anno 1545 lämnar 42 hudar*. Möjligen har Lars Larsson för att reglera sina restantier sålt laxfisket till svågern i Pörtesnäs.

Karin Larsdotters make rådmannen Jöns Andersson i Stockholm, även kallad lille Jöns Andersson, blev rådmän och kämnär 1544. Han handlade med järn och koppar och ägde ett skepp som seglade på Frankrike. Han levde ännu 1577. Arvskifte efter hans andra hustru Karin hölls den 2 maj 1577.

Jacob Andersson i Grubbe var 1553 fogde över Ångermanlands och Umeå lappmarker. Jacobs syster var gift med fogden Lasse Olsson Björnram och Jacobs hustru var syster till bröderna Gammal i Stockholm. Hans Gammal som blev kämnär 1548 handlade med späck, tran, smör och fisk och ägde på 1560-talet tre stora fartyg som seglade på Frankrike. Han utsågs 1568 till borgmästare i Stockholm där han dog 1571. Lasse Gammal blev 1554 medlem av borgerskapets äldste och invaldes i rådet 1560 samtidigt som han utsågs till kämnär. Han handlade med smör, fisk, och hudar.

Lasse Olsson - Björnram - som redan 1521 utsetts till fogde i Norrbotten - insattes 1554 som fogde i Västerbotten för att mobilisera det nordliga Sverige inför en befarad rysk invasion. Kungsgården Grisbacka i Umeå anlades då av honom. Hans son Mårten Larsson blev 1563 underlagman i Västerbotten.

Knut Ingesson som var gift med Margareta Jacobsdotter Grubb ingick 1555 i Västerbottensfogden Lasse Olssons stab. Han finns kvar på kungsgården i Umeå till 1556 varefter han tjänstgör under Knut Jönsson som utsetts till fogde för det norra prosteriet i Västerbotten. Knut Ingesson utses 1558 till fogde över Torne distrikt som omfattar Torne och Kalix socknar medan Jöns Trulsson blir fogde över Lule gård samt Lule och Pite socknar. 1563 är Knut Ingesson fogde över norra prosteriet varefter befattningen övertas av Jon Ersson.